

تأکید بر مواد کلیدی قانون محاسبات عمومی

پوشش کامل ۵ مرحله بودجه ریزی در ایران

ویژه شب امتحان

شامل نکات طلایی و هشدارهای آزمونی

آپدیت شهریور ۱۴۰۵

تحلیل روش‌های بودجه عملیاتی و ZBB

اصول تنظیم و کنترل بودجه دولت

خلاصه جامع کتاب مبانی و فراگرد بودجه ریزی دولتی اثر نبی امیدی

تهیه و تنظیم: گروه آموزشی بژیک

شامل مفاهیم، اصول، روش‌ها، طبقه‌بندی و مراحل کنترل بودجه در ایران

پوشش رشته‌ها و کدهای پیام‌نور:

مدیریت دولتی (۱۲۱۴۰۰۶) · حسابداری (۱۲۱۴۰۳۱، ۱۲۱۴۰۳۹، ۱۲۱۴۱۵۹) · مهندسی مدیریت پروژه (۱۲۱۴۰۶۵) · مدیریت امور بانکی (۱۲۱۸۷۲۲) · مدیریت مالی (۱۲۱۸۹۸۸)

مناسب برای رشته‌های //

مدیریت دولتی، حسابداری، مالی، بانکی و پروژه

نوع فایل //

خلاصه طبقه‌بندی‌شده + نکات مهم و هشدارهای آزمونی

نویسنده جزوه //

تیم تالیف بژیک

کیفیت //

تضمین ۱۰۰٪ مطالب (ویرایش ۱۴۰۵)

۵

فصل کلیدی

۱۰۰٪

پوشش سرفصل‌ها

۴۰

صفحه مفید

فصل اول: مفاهیم، تعاریف و سیر تحول بودجه‌ریزی دولتی

مفهوم واژه بودجه

بودجه، مجموعه‌ای از جهت‌گیری‌های سیاسی، هدف‌گذاری‌های اقتصادی، سازمان‌دهی‌های مدیریتی، گرایش‌های بخشی و منطقه‌ای و حتی آرمان‌ها و آرزوهای حکومتی در صحنه بین‌الملل، در قالب هزینه‌ها و درآمدهای دولت است.

- ✓ بودجه عمومی هر کشور، سند پیش‌بینی برنامه کوتاه‌مدت (یک‌ساله) است که اجرای درست آن از شاخص‌های موفقیت اقتصادی هر دولت محسوب می‌شود.
- ✓ این سند از لحاظ حجم و عظمت، بزرگ‌ترین سند مالی و از لحاظ اهمیت، مهم‌ترین عامل مستقل و پویا در اداره عمومی کشور و سطح کلان اقتصادی است.
- ✓ ریشه‌های نظام‌های بودجه ملی را می‌توان در برخی از کشورهای غربی جست‌وجو کرد که حتی قبل از استقرار دموکراسی در ترتیبات نهادی آن‌ها وجود داشته است.
- ✓ بودجه‌ها به‌طور سنتی ابزاری برای محدود کردن هزینه‌ها هستند، اما دیدگاه سازنده‌تر، فرایند بودجه‌ریزی را ابزاری برای دستیابی اثربخش به اهداف از طریق برنامه‌ریزی و کنترل می‌داند.
- ✓ کلمه بودجه برگرفته از کلمه لاتین Bougette در ادبیات فرانسه قدیم و به معنای کیف چرمی کوچکی است که در بریتانیا سند پیش‌بینی مالی دولت در آن به پارلمان برده می‌شد.
- ✓ توجه: این فایل رایگان نیست و منحصراً برای سایت "بژیک" با آدرس اینترنتی www.bzhik.ir تهیه و تنظیم شده است. تمام حقوق مادی و معنوی این محصول، متعلق به سایت "بژیک" می‌باشد؛ هر گونه کپی برداری و انتشار غیر قانونی آن توسط افراد سودجو، بدون اخطار قبلی، پیگرد قانونی در پی خواهد داشت؛ لذا بایستی مستقیماً از این سایت خریداری شود در غیر این صورت مسئولین راضی نمی‌باشند و حرام و حق الناس می‌باشد.
- ✓ به‌تدریج اصطلاح بودجه در انگلیس به محتوای آن کیف (صورت مخارج و درآمدهای دولتی) اطلاق شد و در سایر زبان‌ها نیز به معنی پیش‌بینی هزینه‌ها و درآمدها برای برنامه‌ریزی بهینه منابع رواج یافت.
- ✓ باتوجه به نقش شایان توجه مخارج دولتی در توسعه، دولت باید تلاش کند منابع مالی را در راستای حداکثرسازی مطلوبیت نهایی جامعه به کار گیرد و پاسخگو باشد.
- ✓ در ادبیات کلاسیک، مهم‌ترین منبع درآمدی بودجه سالیانه، درآمدهای مالیاتی است که با افزایش پایه و ضریب آن، مخارج جاری و عمرانی تأمین شده و رونق اقتصادی میسر می‌گردد.
- ✓ در ایران پیش از انقلاب مشروطه از کلمه بودجه استفاده نمی‌شد؛ پس از مشروطه، این واژه همراه با ترجمه قوانین مالی فرانسه و بلژیک وارد قانون محاسبات عمومی ایران شد.
- ✓ بررسی قانون اساسی مشروطه نشان می‌دهد که بیش از ۲۸ اصل اقتصادی آن به رفتار مالی حکومت پرداخته است که مؤید شکل‌گیری بودجه امروزی همگام با تفکیک قوا می‌باشد.

تعاریف بودجه

- ✓ بودجه به عنوان طرح مالی برای پیش‌بینی عملیات آتی و منابع، و هم برای کنترل آن به کار می‌رود.
- ✓ تفاوت در نظام‌های حقوقی کشورها منجر به تفاوت در تعریف بودجه شده است:
- ✓ در برخی کشورهای اروپا، بودجه قانون و سندی قانونی برای برآورد هزینه و درآمدهای عمومی است و ارقام هزینه‌ای آن الزام‌آور است.
- ✓ در نظام حقوقی کامن لا (کشورهای عضو خانواده وست مینستری)، تأکید بر اعلام سیاست‌های بودجه‌ای و برآوردهای مالی میان‌مدت دولت است.
- ✓ در ژاپن و کره جنوبی، دولت ملزم به ارائه پیش‌نویس بودجه است نه پیش‌نویس قانون بودجه.
- ✓ با وجود نبود اتفاق نظر، رویکرد ماهوی، بودجه را سندی با ماهیت قانونی و رویکرد شکلی، آن را قانونی با ماهیت سندی می‌داند؛ در ایران می‌توان بودجه را سندی قانونی دانست.
- ✓ از دیدگاه حقوقی، بودجه سند قانونی توافقی برای اداره امور اجرایی، تابع ساختار سیاسی حاکمه و تنظیم‌کننده رابطه قوای اجرایی و قانون‌گذاری است.
- ✓ نظام بودجه‌بندی به عنوان یک ابزار مهم برنامه‌ریزی، به موازات رشد دولت و جامعه، مراحل و تحولات مهمی را طی کرده تا امروزه به صورت نظامی پیچیده درآمده است.
- ✓ اولین تعریف قانونی بودجه در ایران در ماده یک قانون محاسبات عمومی (مصوب ۱۳۸۹) آمده است: بودجه دولت سندی است که معاملات دخل و خرج مملکتی برای مدت معینی (یک سال شمسی) در آن پیش‌بینی و تصویب می‌گردد.
- ✓ تعریف کامل بودجه باید هر سه بعد مالی-اقتصادی، حقوقی-سیاسی و برنامه‌ریزی-مدیریتی را در بر گیرد.
- ✓ سیر تعاریف بودجه در قانون محاسبات عمومی ایران:
- مصوب سال ۱۳۱۲: لایحه پیش‌بینی کلیه عواید و مخارج مملکتی برای مدت یک سال شمسی که به تصویب مجلس می‌رسد.
- مصوب سال ۱۳۴۹: برنامه مالی دولت برای یک سال که حاوی پیش‌بینی درآمدها و برآورد هزینه‌ها برای رسیدن به اهداف است (شامل بودجه عمومی دولت، شرکت‌ها و مؤسسات دیگر).
- مصوب سال ۱۳۶۶: برنامه مالی دولت برای یک سال که حاوی پیش‌بینی درآمدها و تأمین اعتبار جهت نیل به سیاست‌ها و اهداف قانونی است.
- ✓ عناصر ثابت تشکیل‌دهنده بودجه در ایران عبارتند از: برنامه مالی دولت، برای یک سال مالی، پیش‌بینی آینده، و دربرگیرنده کل درآمدها و هزینه‌های دولت.
- ✓ بر اساس انواع تعاریف، سه دسته عمده تشخیص داده می‌شود: تعاریف با تأکید بر جنبه سیاسی و حقوقی، تعاریف با تأکید بر جنبه اقتصادی و مالی، و تعاریف با تأکید بر جنبه برنامه‌ای و آینده‌نگری.

بودجه‌ریزی بخش عمومی (دولتی)

- ✓ بودجه‌ریزی، فرایند تخصیص منابع محدود به نیازهای نامحدود است؛ نحوه تخصیص این منابع و تأمین مالی آن‌ها از چالش‌های اصلی تصمیم‌گیران است.
- ✓ مجموع کوشش‌هایی که صرف تدوین و تخصیص منابع برای حداکثر کردن استفاده از منابع کمیاب می‌شود، بودجه دولت را مشخص می‌کند.
- ✓ بودجه‌ریزی عمومی نوعی ابزار حکمرانی و پاسخگویی به مالیات‌دهندگان است که باید منابع را با حداقل هزینه به بالاترین دستاورد و اهداف مطلوب تبدیل کند.

نکته مهم: بودجه‌ها ابزار قدرتمندی برای پاسخگویی به شهروندانی هستند که می‌خواهند بدانند دولت، پول آن‌ها را چگونه خرج می‌کند. یکی از ویژگی‌های مهم بودجه‌ریزی عمومی این است که تأمین‌کنندگان منابع مالی (مردم)، همان تصمیم‌گیرندگان نحوه خرج کردن آن نیستند؛ لذا بودجه باید این دو را به هم وصل کند.

✓ مراحل و کاربردهای بودجه‌بندی:

- ✓ مرحله تدوین: چارچوبی برای تنظیم سیاست‌های دولت و تقسیم فعالیت‌ها بین مجریان.
- ✓ مرحله تصویب: بودجه وسیله کنترل قانونی است.
- ✓ مرحله اجرا: بودجه راهنمای مدیران در اجرای سیاست‌هاست.
- ✓ مرحله نظارت: بودجه معیاری برای کنترل و ارزیابی عملکرد دولت و سازمان‌ها محسوب می‌شود.
- ✓ ساختارها و فرایندهای تشکیل‌دهنده بودجه‌ریزی باید اهداف زیر را برآورده سازند:
- ✓ اطمینان از نظم مالی، کنترل، مسئولیت‌پذیری و ثبات مالی.
- ✓ اطمینان از اینکه منابع بودجه به سمت برنامه‌هایی با بیشترین بازده عمومی سوق داده شده است.
- ✓ سوق دادن برنامه‌ها به سمت کارآمدترین روش استفاده از منابع تخصیص‌یافته.
- ✓ ارائه اطلاعات شفاف به عموم مردم در خصوص برنامه‌ها و منابع مالی.

سیر تحول و تکوین بودجه در جهان

- ✓ روش‌های تهیه و تنظیم بودجه، تابعی از تحولات اجتماعی و تغییر در انتظارات از نقش دولت است که همگام با پیچیده‌تر شدن وظایف دولت‌ها تکامل یافته است.
- ✓ این تکامل را می‌توان به چهار مرحله اصلی تقسیم کرد:
- مرحله اول (تقریباً ۱۹۲۰ تا ۱۹۳۵): تأکید عمده روی ایجاد سیستمی با کفایت برای کنترل هزینه‌ها و پیوند بین حسابداری و بودجه.
- مرحله دوم: توسعه بودجه‌ریزی عملیاتی و استفاده از بودجه به‌عنوان ابزار مدیریت مالی جهت اصلاح ساختار و بهبود برنامه‌ها.